

SANT SADURNÍ

(Ve de la pàgina anterior)

de raïm, que a un preu mitjà de 0,22 pessetes de 1931 significava uns ingressos anuals entre 44 mil i 50 mil pessetes. A aquest import caldria afegir unes tres mil pessetes més corresponents a les parts dels cultius dels rabassaires i parcers de blat, ordi, civada i faves. En total, en el millor dels casos, i posant les pessetes de 1931 en euros equivalents de l'1-1-2004, tenim que per aquest concepte ingressaven uns 83 mil euros (gairebé 14 milions de les antigues pessetes), xifra relativament important, però que per ella sola no indicaria precisament que a can Guineu poguessin nedar en l'abundància, malgrat el que el seu ritme i nivell de vida posaven de manifest.

Potser ja sigui l'hora de desmitificar el tan pregonat impacte negatiu que va tenir per can Guineu la dècada dels trenta del segle passat. Tot i que Pere Mir i Ràfols i el seu administrador Francesc Llopart i Alemany van ser els primers a ser detinguts i empresonats pels revolucionaris locals arran dels fets del 6 d'octubre de 1934, la Segona República i la Guerra Civil de 1936 no van significar cap desgavell patrimonial ni econòmic per a can Guineu -contràriament al que es va afirmar durant molts anys-, ja que no tan sols van recuperar per decisió judicial tots els quilos de raïm retinguts pels rabassaires i parcers durant el conflicte dels anys 1931, 1932 i 1933, sinó també els corresponents a les collites de 1936, 1937 i 1938.

Alguns rabassaires de can Guineu explicaven que, després de la guerra, Pere Mir i Ràfols -amb la inestimable contribució de l'administrador de can Guineu, Francesc Llopart i Alemany, el Pere Jan- havia reclamat i recuperat de cada rabassaire, veremà rere veremà, casa per casa, les parts de les collites retingudes irregularment pels pagesos durant els tres anys de guerra. Per la seva banda, Pere Ignasi Fages i Mir, nét de Pere Mir i Ràfols, el qual va viure amb el seu pare, Carles Fages de Climent, i la seva mare, Ramona Mir i Vidal, a can Guineu durant els anys quaranta, va comentar fa uns mesos que l'endemà del final de la guerra el seu avi s'havia trobat als cellers i a la fassina les 20 tines i les 40 bótes plenes de vi a vessar. Aquell vi -que li va anar com oli en un llum per poder disposar d'efectiu de forma immediata, i que mai no va reconèixer haver trobat- no havia caigut del cel, sinó que corresponia a les collites dels anys de guerra que Pere Mir va obligar després als pagesos a retornar-li.

Tal vegada vagi ésser aquest el ressort íntim que el va moure el 1939 a cedir gratuïtament l'ús dels terrenys de l'era d'en Guineu en acció de gràcies per aquell miracle, amb la condició que s'hi erigís un monument dedicat A los caídos por Dios y por España, expressió que en el llenguatge franquista significava honorar exclusivament la memòria de les víctimes del bàndol vencedor a la Guerra

El monument a Marc Mir i Capella, inaugurat l'1 de juny de 1905 al mig de la plaça de l'Ajuntament, fou enderrocat durant la revolució del 36.

Civil.

Retirada de l'activitat manufacturera

En el sector manufacturer, les inversions per a la construcció i l'ampliació dels molins es van realitzar bàsicament durant el darrer quart del segle XVIII. Pel que fa al molí paperer de Vilamau, Pere Mir i Ros hi va destinar l'any 1777 13.297 lliures; dotze anys després, Pere Mir i Porta va començar l'ampliació que enllestiria el 1796 amb una despesa de 16.916 lliures, i encara el 1849 Pere Mir i Viladoms tornaria a ampliar aquest molí. Quant al Molí de l'Aixertell, les obres que es van iniciar el 10 de gener de 1792 es van enllestir el novembre de 1795 amb una despesa de 15.628 lliures. Caldria afegir l'import de 20 mil lliures més que Pere Mir i Porta va invertir en obres de canalització per portar l'aigua als molins. Podríem convenir que aquestes realitzacions indiquen una situació de bonança econòmica de can Guineu a la fi del XVIII, si bé alguna cosa començaria a capgirar-se el 1828.

Així, el 18 de juny d'aquell any, Pere Mir i Porta va vendre el Molí de l'Aixertell -que li havia costat 15.628 lliures quan el va construir entre 1792 i 1795- a Francesc Fontanellas per la sorprenent quantitat de 3.000 lliures, però amb una clàusula contractual que obligava el comprador a retornar el molí al venedor si aquest li pagava les 3.000 lliures amb anterioritat a l'1 de novembre d'aquell mateix any. Cinc dies abans d'exhaurir-se el termini, Pere Mir i Porta va pagar i va recuperar el Molí de l'Aixertell. No ha estat possible trobar les causes d'aquesta curiosa transac-

ció que ben bé podria tractar-se d'alguna modalitat d'anticrisi, però tot fa pensar que Pere Mir i Porta va haver de recórrer a una dramàtica operació de tresoreria de quatre mesos i mig i poder arribar fins després de la collita i fer front a alguna important despesa puntual que no he sabut documentar a l'arxiu de can Guineu.

La davallada dels censos per la venda de sòl urbà

Quant a l'establiment de censos per a la venda de parcel·les urbanes, en aquest període va començar amb Pere Mir i Ros, el 1738, amb les primeres 16 cases del Raval; el 1798, Pere Mir i Porta amb 8 cases del carrer Església; el 1834 Pere Mir i Viladoms amb 25 cases del carrer Sant Antoni; el 1853 i el 1857 als carrers del Campanar amb 2 cases i al carrer Montserrat amb 34 cases per part de Jaume Mir i Molins, i, finalment, el 1857 i el 1859, als carrers de Sant Isidre, 4 cases, i al carrer Sant Pere, 13 cases, també per part de Jaume Mir.

Aquest personatge, que va ser alcalde de Sant Sadurní el 1856, va cedir gratuïtament 5.625 pams quadrats d'uns terrenys de la seva propietat per fer-hi la plaça Nova, revalorant de passada els solars confrontats de la seva propietat. Com es deia a l'època: va donar un gla per fer cagar un roure. Es pot afirmar que en els segles XVIII i XIX, tant per la raó de gaudir de grans propietats de finques rústiques i urbanes, com pels càrrecs municipals, com pel seu poder d'influència i posició social, els Guineu van determinar o condicionar el creixement de la vila. Paradoxalment, a la segona meitat del segle següent i fins al 1979, l'urbanisme de la vila ja no es decidia a can Guineu, sinó als despatxos de can Codorníu, tot un paradigma del canvi del model feudal de l'Antic Règim.

Per tant, com veiem, tant durant el segle XVIII com el XIX es produeix una important venda de patrimoni de sòl urbà amb la contrapartida d'uns ingressos per l'establiment i redempció de

censos, una pràctica de l'Antic Règim que a can Guineu mantindran durant tot el segle XX, com una relíquia i un anacronisme, que a mig i llarg termini es va anar devaluant i exhaurint. Així, quan el 1952 mor Pere Mir i Ràfols, el valor total dels censos corresponents a les parcel·les venudes a més de 300 famílies era encara d'un milió tres-cents mil pessetes (gairebé 60 milions de pessetes o 361 mil euros actuals). No fóra gens estrany que al principi del segle XXI persistissin encara residus d'aquesta pràctica.

Fragmentació definitiva del patrimoni familiar

L'esdeveniment cabdal que significarà de fet el repartiment definitiu i irreversible del patrimoni de can Guineu va ser la mort, al 1952, de l'hereu Pere Mir i Ràfols, el qual va deixar com a successores les seves tres úniques filles: Ramona, Maria Teresa i Maria Antònia.

Semblava com si la fatalitat s'hagués conjurat en donar-se la circumstància que, per primera vegada a la història de la casa pairal de can Guineu, no hi hagués un hereu baró. M'imagino que tot i l'alegria del naixement de les seves tres filles, a Pere Mir i Ràfols li devia semblar que era un senyal de mal presagi. Anys després, quan Ramona es va casar amb el poeta empordanès Carles Fages de Climent, Maria Antònia amb el metge Josep Rosell i Casas, restant soltera Maria Teresa, i adonar-se que cap dels dos gendres no tenia vocació agrícola ni empresarial -i que cap de les tres filles tampoc-, aquell pressentiment es va convertir en la certesa d'un final d'etapa. Devia pensar que plovia sobre mullat.

El tradicional pairalisme català, basat en el sistema de l'hereu, la indivisibilitat dels béns de la casa pairal i les estratègies matrimonials que buscaven l'engrandiment patrimonial de la família no va fer fortuna a can Guineu durant la primera meitat del segle XX.

Després de deu anys de litigis per l'herència -valorada a 1-1-2004 en gairebé quatre milions i mig d'euros o 748 milions de pessetes-, les grans propietats es van adjudicar de la forma següent: les finques de can Ros i el Serralat per a Maria Teresa, les del Pla de la Creu i el Maset d'en Ros per a Maria Antònia, i la de can Canals per a Ramona. Tota la resta, és a dir, el gran paquet de béns immobles, can Garriga i Carosa, l'Aixertell, can Petit, la Plana, les Planes de Vilarnau i la casa pairal de can Guineu, entre d'altres, a Marc Enric Fages i Mir -el fill gran de Carles Fages de Climent i Ramona Mir-, si bé la seva tia Maria Teresa n'era la usufructuària. També es van distribuir la resta de propietats i béns, així com els saldos bancaris i títols mobiliaris, valorats aleshores en 847.779 pessetes (5.095,25 euros d'avui).

Podríem convenir que si bé Pere Mir i Ràfols no va redreçar

(Continua a la pàgina següent)

Les tres filles de Pere Mir i Maria Dolors Vidal, Ramona, Maria Antònia i Maria Teresa, nascudes el 1903, el 1910 i el 1906 respectivament.